

Inhoud

Inleiding	7
Het begin (1962-1976)	11
1977, 1978	25
1979	30
Vaderbinding	33
Angst voor ontdekking	34
Vreemdgaan, een probleem in 1980	38
De dinsdag is heilig	41
Verjaardagsversje	49
Ziekte en roem	51
Gesproken brieven 1981	53
Vanuit Nice	58
Memoires in het algemeen	66
Kaarten	67
Dagboeknotities uit 1981	73
Zijn dood	79
Haar dood	84
De zaterdag en andere gewoonten	88
Taxi's en parkjes	90
De meest getrouwde schrijver van Nederland	93
Dagboek 1982 en 1983	96
Schrijven, interviews	132
Het Russische bezoek	135

Ziekenhuis 141
Dagboek 1984, 1985 146
Regenjas 161
In het laatste jaar 163
Laatste telefoongesprekken 170
Dood zijn 172
Onthulling standbeeld 173
Nawoord 177

Een intiem verbond tussen bedrog en zelfbedrog
Hans Goedkoop 179

Inleiding

In één opzicht verschilden Simon Carmiggelt niet van veel andere mannen: bij zijn dood liet hij twee weduwen achter. Met de ene was hij getrouwd. De andere ben ik.

Sinds zijn dood, een week geleden, ben ik in gedachten constant bij hem, net als in de eerste vier of vijf jaar van onze, hoe zeg je het, verhouding, verbintenis, affaire, laat ik het woord maar noemen: liefde. Mijn laatste grote liefde en de zijne ook.

Liever was ik dood geweest. Maar nu ik toch nog leef – een boek van hem heet *Gewoon maar doorgaan*, in het exemplaar dat hij mij gaf, schreef hij ‘Allicht!’ achter die titel – ga ik dus nog door, maar ik wil om mij te troosten en hem te eren doen waar een weduwe voor is: een monumentje bouwen.

Of ik het publiceer en wanneer, dat weet ik niet. Maar het moet er zijn voordat ik zelf niets meer zeggen kan. Want ik moet mij haasten: sterven doe ik misschien nog niet meteen, maar met mijn ziekte kan ik makkelijk blind worden of niet alleen in mijn benen maar ook in mijn handen verlamd. En wie zal het lied dan zingen? Ik moet het doen en ik wil het doen, ik ben trots op zijn liefde en hij was, god zij dank, trots op de mijne.

Mijn woning is vol van wat hij achterliet: meer dan duizend Ansichtkaarten, tientallen brieven, ongetelde zijden sjaaletjes en dito stropdassen, een zilveren monogram op een antiek leren mapje, een gouden broche, drie mooie horlogetjes, twee gouden Cross-pennen

en trouwens nog wat andere maar nooit gebruikte damespennetjes, drie leren tassen en een kalfsleren portefeuille (hij was gek op pen-
nen en op leer), ceintuurs, mapjes van allerlei materiaal, presse-pa-
piers van Venetiaans glas, doosjes, bakjes, poppetjes, speelgoed-
beestjes van porselein, of hout, of metaal en ander materiaal, een
door hem zelf vervaardigde Huizinga-medaille en een reeks veel te
mooie schrijfboeken die blanco bleven wegens te mooi om in te
schrijven. Een koffieapparaat, een cassetterecorder, een radio,
kunstboeken (Vuillard, Bonnard, Picasso, Brassai onder anderen),
veel gewone boeken en veel boeken van hem waaronder bibliothe-
e uitgaven, veel grammofoonplaten (Peggy Lee, Cleo Laine, Ives
Montand, Satie, Glenn Gould). Al die stomme getuigen – ik zal ze
laten praten!

Mijn behoefte om over hem te praten is overweldigend. Tien jaar
lang heb ik over hem gezwegen want onze verhouding was clandestien
en ik zou Simon met praten hebben kunnen schaden of verliezen.
Maar ik heb hem nu verloren en kennelijk eis ik postuum mijn rechten
op. Maar belangrijker is dat ik het vergeten vrees. Simon had een ge-
weldig goed en gedetailleerd geheugen (geheugen is genie, heeft Na-
bokov gezegd) en ik heb dat niet. Volgens hem heb ik dat wel, maar hij
zei altijd aardige en geruststellende dingen tegen mij en ik weet dat
beter. Ik vrees de modderpoel waarin alles wat teder is terecht komt
wanneer de details en de data verdwijnen. Voor dat graf wil ik ons be-
schermen.

Die angst voor het vergeten noemde hij een typische schrijvers-
angst en ‘jij bent een echte schrijver’ vond hij. Ik protesteerde daarte-
gen, maar goed. Het zou hem niet verbaasd hebben, wat ik nu doe, hij
zou de schroom die ik daarbij voel bestreden hebben. Hij was zelf te-
rughoudend (en getrouwd) maar hij wist dat ik anders ben en vond dat
leuk. Ik mis in hem, onder veel meer, de beste verdediger van mij te-
gen mijzelf.

(Wat kon mij in al die jaren overkomen? Hij verdedigde mij door dik
en dun, als ik aangevallen werd of belachelijk gemaakt koos hij altijd
mijn partij, ik was nooit meer alleen. Mij overkwam dus niets, maar ik

raakte daaraan gewend, ik vond hem verblind, ik hechte niet meer zo veel waarde aan zijn aanmoediging. Dat is onze geschiedenis in een notendop.)

(Geschreven 7/12/87)

Het begin (1962-1976)

Men houdt Carmiggelt voor een milde man, die in iedereen wel iets goeds zag. In werkelijkheid was hij zeer emotioneel en vol opinies. Door de jaren heeft ook menig geopinieerd stuk van hem in *Het Parool* gestaan, maar uit de bundels zijn die weggelaten. Hij zei dat ze hem ontraden werden en ik vroeg niet door wie. Als ooit het Verzameld Werk verschijnt zal men ze terugvinden. Niet alleen stukjes over politieke verschijnselen (Hongaarse revolutie, Cuba, fellow travellers, moffen en zo), maar ook over mensen die hij wreed of dom vond. Hij had een scherp instinct voor het leugenachtige.

Toen ik ongeveer een jaar lang de Tamar-kolom geschreven had, het zal dus in 1962 geweest zijn, droomde ik eens dat Simon Carmiggelt mij uitnodigde om bij hem en zijn vrouw op bezoek te komen. Ik kwam, zijn vrouw heette Annie Schmidt. Ze waren hartelijk tegen mij en zeiden dat ze mijn stukjes goed vonden. Ik was zo verrukt van die droom dat ik hem opgeschreven heb in een dagboekje: Simon Carmiggelt en Annie M.G. Schmidt gaven mij hun zegen! Ik kende beiden alleen uit hun werk, maar in die droom waren het mijn ouders. Liefhebbende ouders, ik verzon ze bij elkaar. (Van mijn echte ouders was de liefhebbende helft in de oorlog vermoord, de andere helft hield naar eigen zeggen niet van mij.)

In juli 1964, mijn eerste bundel was net verschenen, stond er een Kronkel getiteld 'Tamar' in de krant. Meneer Carmiggelt was buitengewoon te spreken over mij: 'Toen ik alles gelezen had, kreeg ik zin

om te gaan schrijven. Dat is een compliment. Wim Kan is zeer be-
deesd om naar de tv te kijken “want,” zegt hij, “als het slecht is en flauw
ontzinkt mij alle moed. Alleen iets goeds inspireert.” En dat is waar.’
Ik had die zegen dus niet uit de lucht gegrepen.

Dankzij die lof kreeg dat boek een herdruk. Ik was zo blij met die
Kronkel dat ik de schrijver nooit meer een boek van mij heb durven
sturen, uit angst dat hij zou denken dat ik het deed om weer zo’n be-
spreking te krijgen.

Zoals je kunstbroeders hebt, zo waren die twee mijn kunstouders.
Wat vreemd is, eigenlijk, want al mijn vrienden waren academici en
die twee beschouwden zich als niet-intellectueel en afficheerden zich
ook zo. Ook heb ik nooit iets te maken gehad met de wereld van het
toneel, waarin zij beiden thuis waren. En toch dat gevoel van verwant-
schap.

Tamar

Het Parool,
zaterdag 11 juli
1964

Ze werd, omdat ze niet getrouwd was, met algemene stem zelig be-
vonden, terwijl onze procuratiehouder, die het evenmin was, voor ge-
heimzinnig door ging, al babbelde hij meer dan zij. Daarin was ze dan
het slachtoffer van onze weinig geëmancipeerde conventies, want de
procuratiehouder had waarschijnlijk evenmin als zij een rijk gesorteerd
liefdesleven. Het verschil was alleen dat hij omdat hij een man was, de
indruk kon geven uit eigen keus alleen te leven.

Ik citeer dit uit ‘Namens Tamar’, een pas verschenen pocket waarin
Renate Rubinstein vijftig door haar in ‘Vrij Nederland’ geschreven ko-
lommen heeft gebundeld. Zij stuurde mij het boek toe met een briefje,
waarin ze zei dat ze er geen opdracht in geschreven had, om mij in staat
te stellen het te ruilen voor het geval ik het niet wilde hebben. Een zo
subtiele consideratie met de lezer is, sinds de uitvinding van de boek-
drukkunst, nog nooit bij een auteur voorgekomen. Verreweg de dom-
ste opmerking zou nu zijn, dat je er een vrouw voor moet wezen, meer
ter zake, dat je er de ironie van de schrijfster in kwestie voor moet be-
zitten.

Het is de ironie, die haar tot vele treffende formuleringen in staat stelt. Over verliefd zijn merkt zij bijvoorbeeld op: ‘Om mysterieuze redenen weet je zeker dat alles wat een beetje verkeerd aan hem lijkt, niet bij hem past.’ En ze voegt er aan toe: ‘De minnaars die blijven verzuchten: jij bent te goed voor mij, en ik ben jou niet waard, moeten ernstig gewantrouwd worden: óf ze menen het en kunnen daarom niet van je houden, óf ze menen het niet en dan zeggen ze het bij wijze van tactvolle waarschuwing voor hun spoedige desertie.’ Uit een prachtig verhaalje over drie, in uitheemse doeken gehulde zwarte vrouwen uit Afrika en Azië, die als gasten van een Nederlandse damesclub ‘als zeldzame bloemen tussen het kreupelhout’ zitten, noteer ik: ‘We maakten kennis. Ik had van haar positie en het werk dat ze deed wel gehoord, maar kon in het begin al evenmin de opbeurende kleuterschooljuffrouwentoon die men tegen vreemdtalige en bejaarden aanslaat, geheel vermijden.’

Het woord humor is zo beduimeld, dat je het met schone handen nauwelijks meer durft aanpakken. Laat ik liever zeggen dat de charme van Renate Rubinsteins boek, de spirituele scherpzinnigheid is waarmee ze denkt en schrijft. Nu bestaan er scherpzinnige vrouwen die, als ik ze lees, de gedachte in mij doen opkomen: ‘Dit is een heel helder verstand, maar toch benijd ik haar man niet.’ Ze geven je namelijk de indruk dat je in de huiskamer voortdurend op je tellen zou moeten passen en ook bij het doelloos, doch zo ontspannend suffen naast de theepot, tóch zou moeten kijken of er iets belangwekkends in je om ging. ‘Zijn blik werd dieper, maar dan dacht hij aan de keeper’, schreef Annie Schmidt eens.

Het aardige van Tamar vind ik, dat ze wél zeer spits is, maar tezelfder tijd geruststellend dartel. Uit een heerlijke beschouwing over boeken die seksuele voorlichting geven, pluk ik dit:

‘Nee, dan Eustace Chesser: “Het komt niet zelden voor dat een bruid wanneer de bruidegom zich in de huwelijksnacht, in zijn zucht tot behagen, te snel ontbloot heeft.” Dat biedt tenminste houvast. Zijn “Liefde zonder vrees”, de Spock der aanstaande Spockgebruikers, is trouwens helemaal boeiende lectuur. Wat je niet allemaal overkomen kan,

wat je niet allemaal doen kunt – geweldig. Sommige mensen staan er bij op het hoofd. “Voor zwaarlijvigen is dit niet aan te bevelen” – het staat er allemaal bij. Toch, ook van dit boek word ik een beetje moedeloos. Het gaat met die sextechniekboeken als met kookboeken, je leest er enthousiast in, maar na die ene keer inktvis met knoflook, val je vanzelf weer terug in de boterhammenworstroutine.’

‘Namens Tamar’ bevat niet alleen lichte, ironische beschouwingen, die nooit vervallen in een toontje, maar ook dialogen en verhaaltjes, zoals het voortreffelijke ‘Some untidy spot’ en ‘Leven’, een bijzonder compact, treffend sprookje over een man die bedacht dat de enige manier om te zorgen dat je niet ongelukkig wordt is het alvast te zijn. De bundel geeft, in anderhalve bladzijde, een parodie op ‘pleinlectuur’ die mij afdoende lijkt. Toen ik alles gelezen had, kreeg ik zin om te gaan schrijven. Dat is een compliment. Wim Kan is zeer bedeesd om naar de t.v. te kijken ‘want’, zegt hij, ‘als het slecht is en flauw ontzinkt mij alle moed. Alleen iets goeds inspireert.’

En dat is waar.

Kronkel

Veertien jaar later, in september 1976, werd ik opgebeld door Henk van Gelder van *Het Parool*, die mij uitnodigde om mee te doen aan de prijsvraag ‘Wie is de echte Kronkel?’. Vijf schrijvers, te weten Nico Scheepmaker, Henk Spaan, Kees van Kooten, Rinus Ferdinandusse en ik, moesten ieder een imitatie-Kronkel schrijven, die samen met een echte Kronkel in één week zouden verschijnen. De lezers zou gevraagd worden wie huns inziens de echte Kronkel was. ‘Dat kan ik niet,’ zei ik, ‘ik zit nooit in cafés en ik kan geen pastiche schrijven.’ Waarop Van Gelder zei: ‘Ik moet u wel zeggen dat de heer Carmiggelt speciaal om uw medewerking gevraagd heeft.’ Ik vroeg of ik er even over mocht nadenken.

Op advies van een goeie vriend imiteerde ik wat voor mij het makkelijkste was, namelijk een ‘Tot Ziens’-stukje, zoals Carmiggelt het

twee keer per jaar schreef als hij met vakantie ging. Ik heb er hard aan gewerkt, in plaats van komma's zette ik punten, ik heb er een beroemde regel van Elsschot in verwerkt en een pastiche op een regel van Connolly. Het laatste geheel voor mijn eigen genoegen want Simon kon die Connolly helemaal niet plaatsen, zoals bleek uit een stukje, geheel gewijd aan mijn pastiche, dat hij op 15 januari 1977 schreef.

De eerste imitatie verscheen op maandag en op donderdag was het raak: de echte Kronkel verscheen. Een hele goeie trouwens en duidelijk geen namaak, Peter Vos en ik citeren er nog wel eens regels uit tegen elkaar.

Ik was daar zo zeker van en zo enthousiast dat ik hem meteen opbelde: 'Die Kronkel van vanavond is van u,' zei ik. (Of zei ik al jou, weet ik niet meer.) 'Ja,' zei Simon en daarna: 'Sorry, dat had ik niet mogen zeggen, ik heb beloofd daar niets over te zeggen.' Ik zei dat ik het niet verder zou vertellen, maar dat er hoe dan ook weinig mis kon gaan omdat er nog maar één andere imitatie en dan die van mij zou komen.

Tot ziens

Mensen die deze krant al zó lang lezen dat ze mij op de koop toe nemen, weten dat ik het mij, krachtens de CAO voor dagbladjournalisten, toekomstige aantal vakantiedagen, in tweeën pleeg te delen. Die mensen kennen mij.

Beter dan ik.

Want ik deel ze dit jaar in drieën.

Dat zal u een zorg zijn, maar ik zal het u toch uitleggen. Dit jaar gedroeg de Staat der Nederlanden zich alsof-ie het buitenland was. Elke dag zon en 's avonds kon je niet merken dat die koperen ploert uit was, want het bleef warm. En de volgende ochtend was-ie er weer. Voor niks ging de zon op en hij bleef opgaan.

Wij Nederlanders zijn dat niet gewend. Wij tellen onze guldens voor de zon neer. Als we politiek bewust waren konden we haast geen voet

Het Parool,
zaterdag 25
september 1976:
de bijdrage van
Renate
Rubinstein aan
de wedstrijd